

fahs

FAHS NUMMER 3 SEPTEMBER 1997

Et aktivt efterår står for døren

Sommeren har budt på mange muligheder for at besøge kulturhistoriske seværdigheder både i Frederiksborg Amt og rundt om det. Der har været travlt på museerne, der både har haft særlige aktiviteter for børn i den varme sommer, og udflugter for voksne til spændende lokaliteter og nyopdagede seværdigheder. Ved Hillerød er man her midt i august begyndt udgravningerne af en boplads fra jægerstenalderen i Salpetermosen, og ved Hagerup nær Jørlunde vil man også her i august se nærmere på et voldsted fra middelalderen. Vi vil i FAHS-bladet søge at følge lidt op på resultaterne af udgravningerne i løbet af vinteren i samarbejde med de lokale museer.

Som bekendt har redaktionen af FAHS-bladet nu gennem en del år jævnligt klaget deres nød over mangel på stof til bladet. Vi har flere gange set, at stofmangel har betydet, at trykningen af bladet måtte udsættes, og to udgivelser således har kommet til at ligge uhensigtsmæssigt tæt på hinanden. Med baggrund i de redaktionelle problemer med stofmangel til bladet har FAHS-bladets redaktion og bestyrelsen derfor besluttet, at FAHS-bladet fremover skal udkomme i de tidligere annoncerede terminer med det stof, der nu er til rådighed for redaktionen på det givne tidspunkt. Det har hidtil været et uforholdsmæssigt stort arbejde for redaktionen at fremskaffe stof til bladet, og redaktionen så sig ikke istand til at fortsætte bladet under de hidtidige betingelser. Da bestyrelsen er af den opfattelse, at det er vigtigt for vores forening at have en løbende kontakt til medlemmerne, og da 4 numre af FAHS-blade udsendt via avispostkontoret faktisk er billigere end 3 individuelt afsendte breve til medlemmerne, er en fortsat udgivelse af bladet med den nye redaktionelle linie en både billigere, lettere og bedre løsning.

FAHS-bladet er medlemmernes blad, så kære medlem, hjælp os med at gøre

fahs

FAHS er medlemsblad for Frederiksborg Amts Historiske Samfund og udkommer 4 gange årligt: 1. februar, 15. april, 15. august og 1. nov. Deadline er 1 måned før udgivelsesdatoen. Artikler til bladet sendes til FAHS, Helsingør Kommunes Museer, att. Lars Bjørn Madsen, Hestemøllestræde 1, 3000 Helsingør. Telefon: 4921 0098, telefax: 4921 3095. Artikler til bladet bedes venligst leveret maskinskrevne eller på diskette. Medlemskab og kontingent: Helsingør Teaterforening, Havnepladsen 1, 3000 Helsingør. Telefon: 4920 0811.

REDAKTION

Museumsinspektør
Lars Bjørn Madsen
Bibliotekar
Eva Stennicke

Tryk: A-print,
Espergærde
Lay-out, sats og
tilrettelæggelse:
Lars Bjørn Madsen

bladet bedre og mere aktuelt. Send redaktionen en lille artikel, en boganmeldelse, en omtale af noget spændende fra dit lokalområde o.s.v.

Et aktivt efterår står for døren, og i dette FAHS-blad finder du fyldige omtaler af de medlemsaktiviteter, vi håber at kunne samle mange FAHS-medlemmer om i de kommende måneder. Vi har i efteråret sat focus på Hørsholm - Rungsted området. Vi besøger slutningen af september det gamle Hørsholm, og lidt senere på året sætter vi focus på forfatterne og myten, Karen Blixen, i et spændende aftenarrangement på Rungstedlund arrangeret specielt for FAHS-medlemmer.

Henrik A. Bengtsen

Kystbanen og dens omgivelser

- flot hæfte udgivet af de lokalhistoriske foreninger langs banen.

Den 2. august havde Kystbanen fra Klampenborg til Helsingør 100 års jubilæum, og de lokalhistoriske foreninger langs banen havde sat alle sejl til for at festliggøre dagen. Nordsjællands veterantog kørte flere ture frem og tilbage til København, og på næsten alle stationerne havde de lokalhistoriske foreninger arrangeret spændende udstillinger om banen og dens historie og betydning for lokalområdet.

Den 2. august var en dejlig varm solskinsdag, og hundredevis af mennesker nød togturen i de flot restaurede vogne, og damptoget var så afgjort dagens mest gennemfotograferede „prinsesse Alexandra“. I anledning af jubilæet havde en række lokalhistorisk interesserede taget initiativ til at udgive et flot gennemillustreret hæfte i A 4 format om „Kystbanen og dens omgivelser“. Hæftet, der er på 32 sider, indeholder 9 små artikler skrevet af lokalhistorikere, og artiklerne giver et godt indtryk af den betydning, Kyst-

banen har haft for udviklingen af denne del af Nordsjælland.

Hæftets røde tråd er en beskrivelse af udviklingen område for område langs Kystbanen. Med hæftet i hånden bliver togpassageren grundigt guidet fra Klampenborg til Helsingør, og de områder toget passerer får nyt liv og perspektiv. Alle stationerne får et ord med på vejen, og hist og her stopper toget, og hæftet tager læseren på en mindre rejse ind i landet eller ud til kysten. På fornem vis har lokalhistorikerne formået at gøre banens historie til en historie om mennesker og udvikling, og de har perspektiveret de mange små og store historiske brikker til et hele.

Hæftet forhandles af alle de lokalhistoriske foreninger og museer langs banen, samt hos de fleste boghandlere og på de fleste DSB-stationer mellem Klampenborg og Helsingør. Prisen på hæftet er 30 kr.

Henrik A. Bengtsen

FAHS - SENSOMMERTUR

Lørdag d. 27. september inviterer FAHS på sin sensommertur - denne gang til Hørsholm.

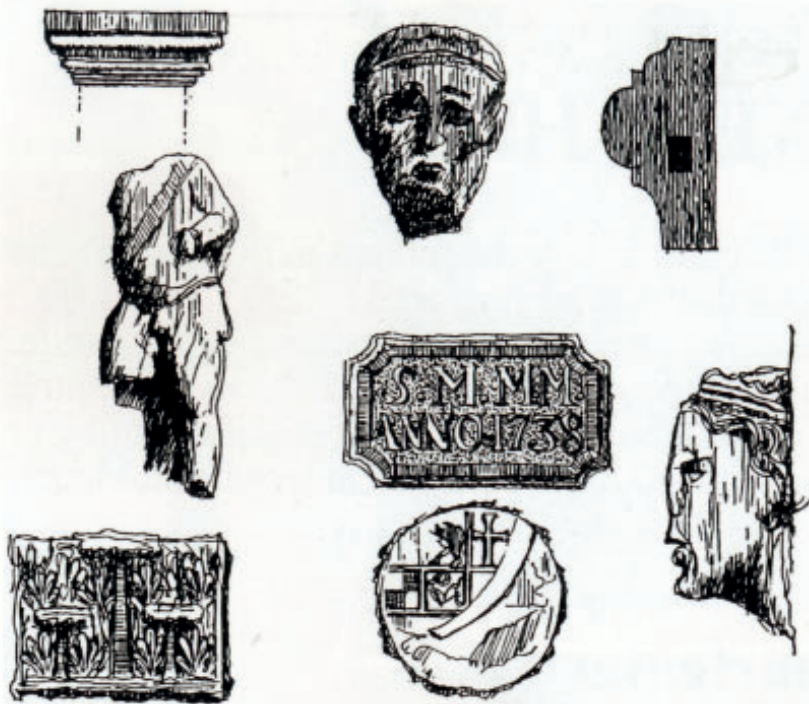
Vi mødes kl. 13.00 ved Stolbergstøtten Sdr. Jagtvej 1. Den er placeret foran Hørsholms Egns Museum og bagved den store ladebygning, der benyttes af Jagt- og Skovbrugsmuseet.

Museumschef Lisbeth Hein vil dels vise os det netop nyåbnede museum, og dels være vore guide rundt i slotshaven og fortælle om det hedengangne, vældige Hirschholm Slot, der her blev bygget i 1730'erne af Christian VI's dronning Sophie Magdalene. Baggrunden for dette byggeri var

bl.a. familiefejden, der opstod, da Frederik IV i 1721 ægtede sin elskede Anna Sofie Reventlow lovformeligt og gjorde hende til dronning dagen efter dronning Louises bisættelse. Parret boede i lange perioder på det af Frederik IV opførte Fredensborg, men efter hans død ville den nye konge og hans dronning ab-

Udsigt fra slots-øen mod den lille plads, hvor Stolbergstøtten findes. Til højre ses den gamle amtsforvalterbolig, nu Hørsholm Egns Museum, og til venstre den store ladebygning, der nu huser Jagt- og Skovbrugsmuseet. Tegnet af Jan Møller 1965.

Det er underligt at tænke på, at Hirsholm Slot ville have været en af Danmarks allerstørste arkitekturperler på linie med Kronborg om det havde været bevaret i dag.

De her viste brudstykker af de rige sandstens- og marmordekorationer, der smykkede Hirsholm Slot indvendigt og udvendigt er i dag indmuret i nogle piller på den lille plads ved springvandet. Et beskedent minde om, hvad der er gået tabt.

Tegnet af Jan Møller.

solut ikke bo der.

De byggede det pragtfulde Hirschholm med Laurids de Thurah som arkitekt, men levede beskedent med bl.a. offentlige solnedgangsture i karetten til den nærliggende „Aasebakke“ som et tilbagevendende højdepunkt. 35 år senere var slottet i høj grad rammen om dronning Caroline Mathildes kærlighedsforhold til Struensee specielt i den lange sommer 1771. Slottet var centrum for hoflivet og mange livlige gæster, men efter tragedien ville ingen bo der mere, og bygningerne gik langsomt i forfald udvendigt og indvendigt. Frederik VI havde ingen interesse i at bevare slottet; bygningsmaterialer var der derimod hårdt brug for i de knappe tider efter 1807, og inventaret kunne bruges mange steder.

Arkitekten C. F. Hansen lagde ikke fingerne imellem, og i årene omkring 1810 blev det skønne slot revet ned, og alt hvad der kunne bruges, spred-

tes for alle vinde. Han gjorde dronning Sophie Magdalenes testamentariske ord til skamme: „Dette Sted har kostet mange Penge og er det smukkeste her i Landet. Det vil derfor være synd, om disse chamante Boliger ikke skulle bevares i Naade, men skulle forfalde, da skønne Bygninger dog gøre et Land ære“.

Masser af smukke og interessante ting - og bygninger - har Hørsholm dog at byde på, og borgmester Hanne Falkenstein vil fortælle om kommunen i dag ved en sammenkomst i Hørsholms meget aktive kulturhus „Trommen“, hvor der vil blive budt på kaffe og frugtterne med creme fraiche eller flødeskum. Pris 30,- kr.

Turen forventes afsluttet ca. kl. 17.00. Tilmelding til Aase Zinck. Telf.nr. 4231 1385 eller Gudrun Lund Meyer. Telf. nr. 4295 3205 senest lørdag den 20. septb. Deltagerantal max 50. personer.

GLM

Novemberaften i KAREN BLIXENS HUS.

Besøget i Hørsholm bliver fulgt op af et arrangement på Karen Blixens Museum på Rungstedlund, **lørdag d. 6. november** kl. 18.00 - ca. 21.00. Her vil museets leder Marianne Wirenfeldt Asmussen være vor guide. Efterfølgende er der spisning i museets restaurant. Pris 100,- kr. incl. entré, men excl. drikkevarer. Deltagerantal max 40. personer. Tilmeldning er nødvendig til: Aase Zinck, telf.nr. 42 31 13 85 eller Gudrun Lund Meyer, telf.nr. 42 95 32 05 senest d. 31. oktober 1997.

Helsingør Sommerteater

- engang et listigt sted.

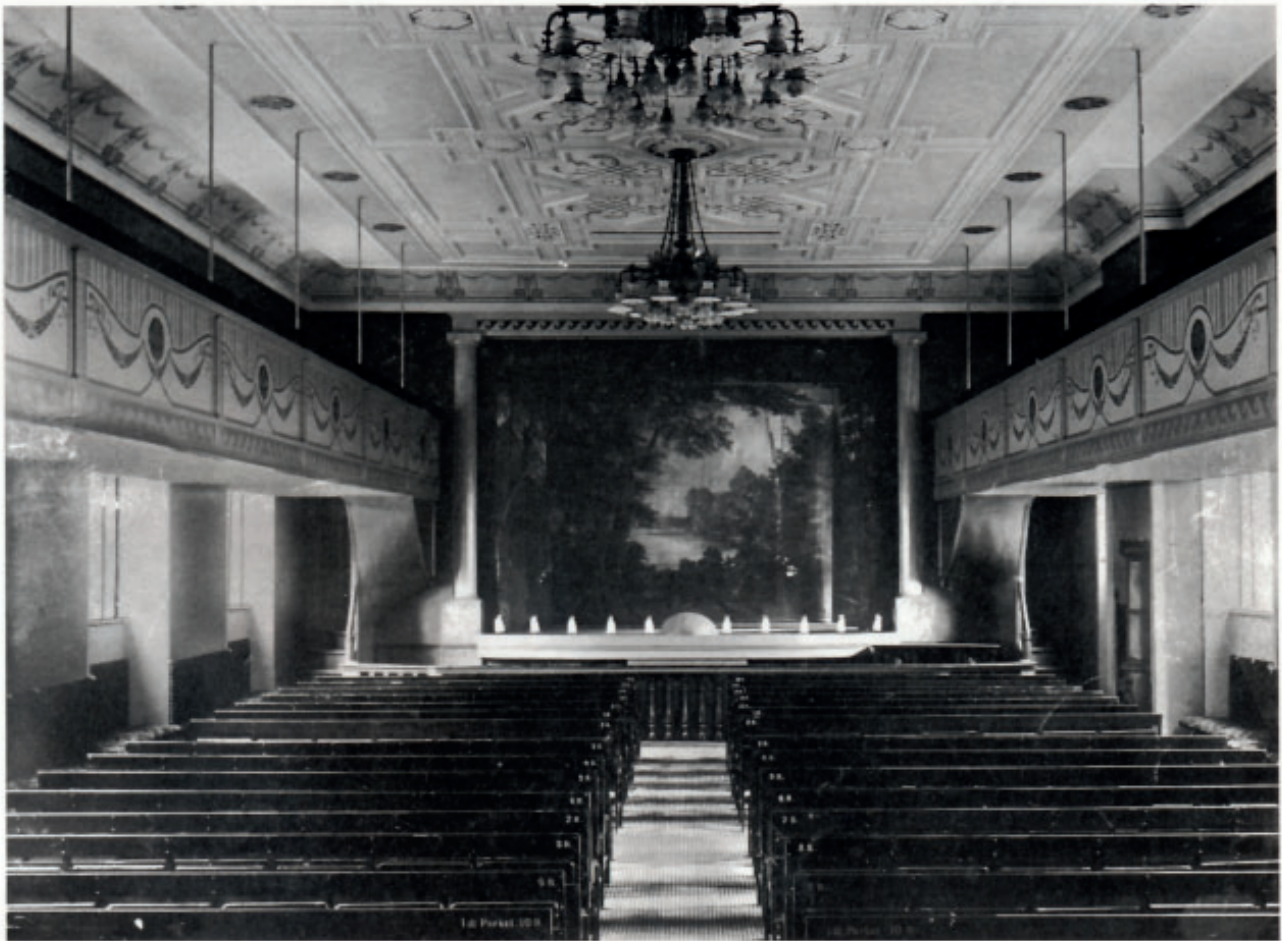
af Lars Bjørn Madsen

Helsingør Sommerteater er nu atter blevet en væsentlig og uundværlig del af Helsingørs kulturhistorie. Sommers vellykkede Helsingør-Revy er overstået for i år, og den nyrestaurede teatersal vil afvente ny tilstrømning af det glade og forventningsfulde publikum og i ventetiden fortælle sin spændende historie.

Historien begynder for såvidt med huset ud mod Stengade. Denne fornemme bygning (nr. 37) blev rejst med byens privilegerede garver Hans Peter Frøde som bygherre 1759-60. Og det var der faktisk en beklagelig god grund til. Historien er nemlig den, at bygherren kort efter at have overtaget byens eneste garveri fra sin far Georg Christoffer Frøde, fik besøg af en drikfældig underofficer fra garnisonen på Kronborg. Han skulle - vi må tro, i embeds medfør - besøge en Hr. oberst Løvenkrone, der boede til leje hos Frøde. Af en uforklarlig grund, men

vel fejlagtigt, antænder underofficeren 80 pund krudt, der med en kraftig eksplosion lægger store dele af det gamle bindingsværkshus og garveri i ruiner. Garveriet genopføres, men dette nybyggeri skaffer Frøde på falittens rand, hvorfor han vælger at finde ny næring som kadet ved hans majestæt Kongens Husarregiment.

Og ikke at forglemme! En meget vigtig del i husets historie er dets funktion som tapperi for bryggeriet Wiibroes gode øl, nemlig med øltapper Andreas Langes virksomhed i husets kælder i sidste halvdel af 1800-årene! Det er imidlertid ikke militæret eller garveriet, der giver den videre næring til historien. Det er derimod de mange englændere, der har fundet en god levevej som købmænd, konsuler og skibsklarere i sundtoldens Helsingør. De mange tysktalende borgere i byen, hvis oprindelse går tilbage til opførelsen af Kronborg, havde allerede af

Kronborgs bygherre, Frederik den Anden fået tildelt karmeliternes gamle klosterkirke Sct. Mariæ Kirke som deres egen kirke, den såkaldte Tyske Kirke. Så heldige var englænderne ikke. Til gengæld var mange af dem særdeles velhavende, hvorfor de selv byggede sig en kirke i 1792-93. Det var med Johan Daniel Belfour som køber og initiativtager, at kirken rejstes i Søstræde. En forholdsvis simpel bygning med 5 høje rundbuede vinduer i hver side, som gav lys til den store kirkesal med bræddegulv og pudset loft, stolestader, prædikestol og lysekroner. Søndag den 25. august 1793 kunne kirken indvies. Den tjente menigheden i en årrække, kun afbrudt af krigen med England i 1801-14, hvor kirkesalen i en periode blev brugt til

indkvartering af kanonbådenes søfolk og forfald af salen til følge. Der var dog ingen engelske kanonkugler, der ramte kirken. Til gengæld ramte en kugle den engelske konsul Fenwicks gård i Strandgade! What a coincidence! Kirken fungerede til 1830'erne, hvorefter den blev brugt til noget ganske andet, nemlig forlystelsessted i allerhøjeste karat. Det siges nemlig, at mange kønne og barmfagre Helsingør-piger „søgte den Engelske Kirke“. Under barber og kirurg Th. Lunds eje, blev stedet ganske kendt under navnet Babylon, en pudsig og klart bevidst forvanskning af barber Lunds navn.

I 1889 overtager fagbevægelsen Søstræde og hermed indledes en ny og mere sober æra i forlystelseslivet her-

Næste nummer af FAHS

udkommer 1. november. Sidste frist for indlevering af stof til bladet er 1. oktober 1997.

inde, nemlig som teater og biograf. Arbejdernes Forsamlingsbygning - og fra 1951 Folkets Hus - bliver en uløselig del af Helsingør. Teatersalen bliver lavet i sin nuværende form i 1909-10 med balkon og scene, og i 1911 blev teatret det nyoprettede el-værks første kunder. En teatersal med elektrisk lys. Hvilken en nyhed! Nu kunne man også vise levende billeder på et stort lærred. Biografen var en realitet. På hårde træbænke, hvis søm rev hul i pigernes kjoler, kunne helsingoranerne nyde teaterforestillinger og stumfilm. Vi skal hilse og sige, at bænkene blev repareret i 1915! I 1916 åbnede Helsingør Billedteater i Frødes gamle gård mod Stengade og i 1936 blev biografen nyindrettet i ejendommens gård. Den gamle teatersal i Søstræde blev nu til "Helsingør Folketheater", selv om der fortrinsvis foregik alt andet som valgmøder, baller, generalforsamlinger og spil. Og så når vi frem til de berømte Helsingør Revyer med hele staben af kendte danske skuespillere. I den tid sker der mangt og meget med den gamle teatersal, og i 1970'erne,

hvor bingo-folket har overtaget magten i salen, er den ombygget til næsten ukendelighed. De smukke balkonforsider bliver dækket af plader og trapperne op til balkonen erstattes af åbne 70'er-trapper med lamelsider. Vægge bliver brudt ned for at give plads til arrangementerne og i det hele taget lades der hånt om stedets fortid. Sådan gjorde man jo i de glade 60 og 70'ere!

Med den nu afsluttede restaurering af den gode gamle teatersal ved arkitekt Birger Schmidt og kyndig bistand fra selveste Nationalmuseet - og i al beskedenhed Helsingør Kommunes Museer - har Helsingør atter fået sit professionelle teater i den indre by, hvor såvel spil som arkitektur- og kulturhistorie går op i en herlig enhed.

Forsidebilledet:

Hirschholm slot set fra nord. En del af hovedindgangen ses til venstre. Udsnit af kobberstik i Thurahs Den danske Vitruvius, tab. 52 fra 1746.

**Husk sensommerturen
til Hørsholm lørdag den 27.
september. Se side 4.**